

14. Festival slovenskega filma

Pretresljiv dokumentarni film o ženski emigraciji: Aleksandrinke

Na 14. Festivalu slovenskega filma v Portorožu bo prihodnji petek v tekmovalnem programu prikazan celovečerni dokumentarni film *Aleksandrinke*. Film režiserja in scenarista Metoda Pevca, ki je nastal v produkciji Vertigo/EmotionFilma, v koprodukciji RTV Slovenija, egiptovskega tematskega kanala ERTU ter italijanske Transmedie, v uri in pol, skozi preplet pričevanj zadnjih aleksandrink, njihovih varovancev, otrok ter raziskovalcev tega zgodovinskega obdobja, večplastno prikaže več kot 100 let trajajoč pojav ženske emigracije iz spodnje Vipavske doline v Egipt, v Aleksandrijo in v Kairo.

Zgodba o aleksandrinkah je zgodba o boleči, skoraj izključno ženski emigraciji. Prve Slovenke so odpotovale v Egipt že med gradnjo Sueškega prekopa sredi 19. stoletja. Kmalu zatem je ta ženska emigracija postala množična. Zaradi revščine, velike eksistencialne krize in fašistične asimilacijske politike so Vipavsko dolino vse do druge svetovne vojne množično zapuščala dekleta in žene, ki so odhajale v Egipt, predvsem v bogati in kozmopolitski mesti - Kairo in Aleksandrija. Aleksandrija, imenovana tudi »mali Pariz«, je bila vplivno poslovno in kulturno središče takratnega sveta, kjer se je naselila evropska elita: bogati Judje, Francozi, Italijani, Grki, Angleži, ki so trgovali predvsem z bombažem in finančnimi zavarovanji. Pri njih so aleksandrinke, moralno nesporna, poštena, delovna in spoštovana delovna sila, našle svoj novi dom in ostale tudi več desetletij kot dovilje, varuške, gospodinje.

Film je uspel zabeležiti pričevanja še zadnjih aleksandrink, ki so odšle na delo v Egipt, kot varuške oziroma »dade«, sobarice in tudi kot spremljevalke svoje gospodarice, t.im. »dame de compagnie«, ki so skrbele zgolj za diskretnost in garderobo.

Toliko kot je bilo aleksandrink, toliko je tudi različnih obrazov tega pojava - tako je v filmu prikazana tudi dosedaj še neznan zgodba ponosne kraševke Joše Sedmak, kasneje Finney, ki je postala kraljica Aleksandrije, najbogatejša tujka, katere razkošni sprejemi so navdihnili tudi roman Lawrencea Durrella *Aleksandrijski kvartet*.

V filmu spregovorijo tudi varovanci, med drugim tudi nekdanji generalni sekretar OZN Butros Butros Gali, zdravnik dr. Ellis Douek in umetnik Roger A. Barcilon, ki se spominjajo materinsko pozornih in požrtvovalnih žensk s posebno slovansko toplino.

Dokumentarni film zabeleži tudi zgodbe zapuščenih in zapostavljenih otrok aleksandrink, ki materinske topline nikdar niso doživeli, danes pa se spominjajo predvsem hrepenenja po mami in odtujenosti. Zgodovinski kontekst Aleksandrije v filmu pojasnjuje Michael Haag, avtor več knjig o Egiptu in še posebej o Aleksandriji.

V filmu se prepletajo velike, včasih tragične zgodbe, v katerih se usodno soočita ženska in svet, v času, ko še nihče ni slišal za feminizem. Dovilja, varuška, sobarica, pa tudi prva spremljevalka egiptovske kraljice Faride, najbogatejša tujka v Egiptu: vse so bile slovenske aleksandrinke, ki so prehod iz revnega vipavskega podeželja v mondano Aleksandrijo nemalokrat doživele kot osebno revolucijo.

Na nagrobnikih katoliškega pokopališča v Aleksandriji in Kairu lahko še danes preberemo veliko slovenskih imen. Letnice smrti pa se vrstijo vse do leta 2006, ko je umrla zadnja slovenska aleksandrinka v Egiptu. Številne so se vrnile prepozno, da bi lahko doživele svoje lastne otroke in svoj dom, dobesedno svoj, saj je bil ta največkrat odplačan prav z njihovim denarjem. Veliko jih je bilo, ki so se vrnile domov, bile doma zasramovane, tujke v lastnem domu, zato so šle raje spet nazaj v Egipt do smrti.

Številne so smrt dočakale osamljene v zavetišču šolskih sester, daleč od svojih družin.

V domovino pa se je po nekaterih ocenah vrnila manj kot tretjina aleksandrink in njihovih potomcev. Večina se je razkropila po svetu.

Dokumentarni film *Aleksandrinke* je nastajal dve leti, več kot 40 ur dokumentarnega gradiva s pričevanji aleksandrink ter njihovih gojencev in potomcev je bilo posnetih na lokacijah v Sloveniji, Italiji, Egiptu, Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Za potrebe filma so bile odkupljene pravice za uporabo starih arhivskih filmov o Egiptu (British Pathé, Global Image). Uporabljeni so tudi odlomki iz filma *Žerjavi letijo na jug* avtorice Dorice Makuc.

Režiser in scenarist o filmu Metod Pevec o filmu pravi: » *To je lepa, boleča, slovenska nacionalna zgodba, ki ima epske dimenzije. Tema ima tisoč obrazov, je večplastna.*

Ko sem se pogovarjal z otroki in gojenci aleksandrink, sem ugotovil, da materinstvo ni nekaj nespornega in ženski prirojenega. To je romantična utvara. Zlahka se zgodi, da ženska izgubi materinstvo in materinski čut ter, nasprotno, da ga lahko uresniči na otrocih, ki niso njeni.

Aleksandrinke so izživele materinstvo z drugimi otroki in v drugem okolju, s tem pa so se usodno spremenile. Lahko bi govorili celo o nekakšni notranji poškodbi. In ta zamenjava me je najbolj šokirala, ko sem srečeval gojence, ki imajo nežnejše spomine na svoje varuške kot na svoje matere. In nasprotno, ko sem se pogovarjal z biološkimi otroki aleksandrink, ki jim doma ni uspelo spoznavati, kakšen je pravzaprav materinski odnos. /.../ ... iz fenomena aleksandrinstva razberemo, da ženska preprosto ni bila več samo ženska, kot so si jo do takrat v patriarhalnem kontekstu predstavljali. Nenadoma ženska ne skrbi več za dom, otroke in moža, ampak dobi vse razsežnosti, ki so jih do takrat pripisovali moškim. Tudi ženska je torej lahko gosposka, bogata, samostojna, odloča o vsem in prevzema funkcijo gospodarja. Ženska je v tem kontekstu postala revolucionarka, presegla je patriarhalni vzorec, v katerem je bila prisiljena živeti do takrat. In sem sodijo tako lepe stvari kot tudi deviacije ... «

V filmu nastopajo: Matilda Vidmar, Doroteja Arčon, Lidija Susič, Marija Pirnat, Sabina Šušmelj, Danilo Skomina, Marija Saksida, Magda Ibrahim, Vana Silič, Butros Butros-Gali, Michel Perez, Michael Haag, dr. Ellis Douek, Claudia Roden, Roger A. Barcilon, Izidor Birska, Gilberto Civardi, Sonja Gabrijelčič, Vera Sulič, Silvester Furlani, Zlatko Romih, Peter Zorn, dr. Alojz Zorn, Franc Lukežič, Savica Bonutti, Irene Cossutta, Franc Faganel, Nadia Farag Badawi, Margarita Žorž, Pepca Taylor, Zdravka Peters, Charles Peters, s. Martina Arhar.

Več o filmu na: <http://www.emotionfilm.si/filmi/aleksandrinke/>

fotografije <http://www.emotionfilm.si/filmi/aleksandrinke/galerija.html>